

1.

Hij was ongeveer dertig jaar toen Jezus gehoor gaf aan zijn roeping. Natuurlijk, we kennen de kindheidsverhalen en we kunnen ze plaatsen in de literaire verteltradities van eeuwen, maar het beetje dat we met enige mate van waarschijnlijkheid weten, is allemaal pas van na zijn dertigste. Van voor die tijd weten we helemaal niets, maar koesteren we de verhalen. Die dierbare verhalen die geheel passen in de levenskeuze die hij na zijn dertigste maakte: de keuze om in de traditie van de Tora, een tsadik – een rechtvaardige dienaar Gods – te zijn.

Geboren in Bethlehem uit het geslacht van David, na het bezoek van de magiërs op de vlucht geslagen voor onderdrukker Herodes, teruggeroepen uit Egypte en opgegroeid in Nazareth. Op z'n dertigste begint hij openbaar te spreken over het komende Koninkrijk. En ze herkennen in hem een nieuwe koning in de lijn van de rechtvaardige David. Zo is het plaatje voor de evangelisten compleet. Immers: koning David uit Bethlehem werd op zijn dertigste gekroond. En Mozes werd uit Egypte geroepen om het volk te bevrijden uit de slavernij van onderdrukker Farao. Jezus heeft zijn plaats gekregen naast de grote namen uit de traditie en spreekt met de mond van de profeten uit diezelfde traditie: Baan de weg voor het Koninkrijk van God, door recht te doen aan de armen, zieken te genezen, hongerigen te voeden en een jaar af te kondigen waarin alle schulden vereffend worden en de zwaksten recht wordt gedaan. Die profetische stem heeft Jezus gehoord en daar heeft hij JA tegen gezegd.

Jezus wordt gedoopt, Jezus trekt de woestijn in, deze verhalen gaan vooraf aan het begin van Jezus optreden in de synagoge en ze worden met elkaar verbonden door geestkracht: in gestalte van een duif daalt geestkracht neer tijdens de doop (Lk. 3,22), 'door de geest gedreven trekt hij de woestijn in' (Lk 4,1) en in kracht van de geest keert hij daarna terug naar Galilea (Lk.4,14). Daar begint Jezus begint zijn openbaar optreden. Drie verhalen die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Verhalen over geroepen worden, keuzes maken, in vertwijfeling raken, en vervolgens er wel of niet doorheen komen en aan de slag gaan met de keuze die je gemaakt hebt.

Lukas markeert dit bijzonder moment van openbaring, als het begin van iets nieuws. En hij wijzigt zelfs de plaatsnaam. Er staat niet meer Nazareth, zoals in de eerste hoofdstukken van Lukas, maar er staat Nazara. Dat is geen vertaal- of typefout, maar de Aramese vorm van het Hebreeuwse Natzar – en dat betekent: twijgje, vruchtbeginsel, iets kleins dat een grote belofte in zich draagt. Met andere woorden: de kiem voor de messiaanse beweging is gelegd in het hart van de joodse traditie en dat wordt nog extra benadrukt door Jezus – geheel volgens zijn gewoonte – te plaatsen in de synagoge en hem te laten lezen uit Jesaja, die als geen ander Gods ontferming, vriendschap en trouw aan de armen en misdeelden onder de aandacht brengt en oproept om mee te werken, tsadik te worden in dienst van een nieuwe wereld van recht en vrede.

2.

Opvallend is dat in de bijbel God nooit de mensheid, de massa roept. Altijd de enkeling, in relatie tot de mensheid. Alle hoop is gezet op het 'ik', ik moet op weg gaan, hoogstens met de wetenschap dat ook anderen geroepen zijn. En zo gaat ook Jezus zijn individuele weg, verbonden met de gemeenschap.

Die gemeenschap is - voor denk ik vrijwel iedereen hier - lang een vanzelfsprekendheid geweest. Kerk, geloofsgemeenschap, gemeente of parochie, ze waren een gegeven. Die vanzelfsprekende aanwezigheid van een gelovige gemeenschap is verdwenen. Het verdwijnen van de lokale gemeenschap, of voor velen ook het verlaten van de lokale geloofsgemeenschap is voorafgegaan door afkalving van de kerken als betekenisvolle instituten en als machtsfactor in de samenleving en het leven van mensen.

De grote structuren hebben afgedaan. Heldere antwoorden worden niet meer serieus genomen. Geloven is steeds meer een persoonlijke, en eigen zoektocht geworden. Wat mij draagt, wat mij voedt, de bron die mij laaft, welk woord me sterkt, de antwoorden op deze vragen worden meer en meer buiten de kerkelijke kaders gezocht. De grote woorden, de dogma's, kerkelijke autoriteit, zijn naar de marge verdreven. *"Mensen zoeken eerder de stilte van een veldkapel, dan een volle kathedraal"* (citaat van Peer Verhoeven). Maar bij velen wordt het verlies als een gemis ervaren, niet een gemis naar hoe het vroeger was, maar een gemis aan een plek van samenkomst, een gemeenschap waar de persoonlijke zoektocht gedeeld kan worden, verbeeld en verklankt.

3

Het Griekse woord Ekklesia, heeft in oorsprong geen religieuze betekenis. Het werd aanvankelijk alleen gebruikt voor de volksvergadering in politieke en maatschappelijke zin. In de Joodse bijbel krijgt het de betekenis van het

gehele volk van Israël, dat door God verzameld wordt. In brieven en geschriften over en van de Jezusbeweging krijgt het ook een lokale, geografische betekenis, in de zin van 'de ekklesia van Korinthe'.

In een periode van afbraak en verdwijnen, van afkalking en kleiner worden, zijn Ekklesiagroepen opgestaan. Mensen die zich verzamelen. Ook hier in Breda. Mensen die er van overtuigd zijn dat het delen van geloofsverhalen de moeite waard is. Niet omdat we de dogma's overeind willen houden, of omdat we de voortgang van een instituut van belang vinden, maar omdat we er van overtuigd zijn dat 'staan in de bijbelse traditie', hoe individueel en persoonlijk ook, in je eentje niet te doen is. De bijbel is in je eentje niet te lezen, elk hoofdstuk roept minstens tien vragen op, die vragen om gedeeld te worden, besproken en verklaard te worden. Een Ekklesia kan dus niet zonder leerhuis.

Daarmee zijn we bij een fundamenteel uitgangspunt gekomen van een Ekklesia, namelijk dat ze geworteld is in het bijbels verhaal en ze vasthoudt aan dat verhaal als laatste morele, ethische ijkpunt voor het leven van ieder persoonlijk en de verzamelde gemeenschap als geheel.

4.

Deze ekklesia is eerder te betitelen als een plek van inspiratie dan als een instituut. Niet voor niets is gekozen voor de laagste en eenvoudigste vorm van organisatie: een juridisch vehikel, een plek van samenkomst en een paar kartrekkers op verschillende gebieden. Meer niet, de rest regelen we ter plekke of wanneer nodig een paar dagen vooraf. Een ekklesia is geen nieuwe kerk, geen instituut voor de eeuwigheid. Het heeft de kenmerken van tijdelijkheid: we komen vergaderen, of beter nog: we laten ons vergaderen, stemmen onze levens af op het gedeelde ijkpunt, hebben oprechte belangstelling voor elkaar en gaan weer uiteen. En waar nodig, daar zijn we elkaar tussendoor tot steun.

Jezus is geen nieuwe kerk begonnen, hij werd nooit christen en hij beoogde niet de traditie waarin hij stond te verlaten. Het einde der tijden was nabij! Dat was zijn overtuiging. En juist daarom voelde hij zich geroepen een nieuwe beweging binnen de bestaande traditie op gang te brengen. Lukas laat hem niet voor niets openen met de woorden van Jesaja: de profeet van nieuw begin bij uitstek. Kernachtig laat Jezus weten wat zijn programma is en met welke stroming hij zichzelf in die traditie verbonden voelt: geen offers maar gerechtigheid, geen tempeldienst maar dienst aan God, geen ritualisme om eeuwig leven te bemiddelen, maar doorleefd vertrouwen in een andere wereld, die waar het genade jaar of welgekomen jaar van God de ruimte krijgt.

Dat welgekomen jaar is het jubeljaar uit Leviticus (25): waarin bepleit wordt om elke vijftig jaar een nieuwe start te maken met als kernwoord 'vrijlating': slaven, schulden, alle land terug naar de oorspronkelijke eigenaar, bebouwd land moet tot rust komen om zich te kunnen herstellen. Dus een compleet herstel van sociale en economische verhoudingen. Een nieuw begin voor al wat leeft met voor ieder gelijke kansen.

Jezus verzameld mensen rond een oud ideaal, een visioen. Want het moge duidelijk zijn dat zo'n genadejaar nooit heeft plaatsgevonden, maar het is wel uitgangspunt van handelen voor Jezus en dus ook voor de beweging die hij op gang heeft gebracht. Lukas laat daarom niet alleen Jezus hiermee beginnen, maar ook zijn tweede boek 'handelingen van de apostelen' begint op dezelfde plek in het verhaal, namelijk hoofdstuk 4 over de wijze waarop de eerste gemeenschappen zouden hebben geleefd, of beter wat het uitgangspunt van hun samenkomsten was: ze deelden gemeenschappelijk en niemand kwam tekort. Er werd gebeden en de Schriften werden gelezen. We moeten goed verstaan dat de Schriften dus de Joodse bijbel was en wat later wellicht een brief die ze van ene Paulus hadden ontvangen. Wat we nu noemen Nieuwe testament, dat was er nog helemaal niet.

Wat ze wel deden zo schrijft Lukas: ze braken brood van huis tot huis. Er waren geen geschriften over Jezus, maar er was wel de herinnering en die herinnering, die gedachtenis werd levend gehouden in verhalen en in dat sprekende teken dat hij naliët: hij brak het brood en hij gaf de beker wijn: mijn leven voor jullie, wie eet en drinkt zegt ja tegen dat genadejaar, tegen die manier van leven, wie eet en drinkt wordt zelf dat visioen.

Een ekklesia: verzamelde gemeenschap, dat is wat we proberen te zijn. De vorm is van tijdelijke aard. Zolang er mensen zijn die zich laten verzamelen zal ze bestaan als hulpmiddel van samenkomst. Als plek van inspiratie en als bron van leven tegen de feiten in. Waar we ons kunnen laven aan oude woorden en grote visioenen en waar we ondanks alles met elkaar uitzingen dat we ondanks alle feiten en twijfels en verloren idealen er aan vast willen houden omdat het van levensbelang is voor onszelf, voor de wereld waarin wij leven en de toekomst van allen.

Zeg amen – zo moge het zijn.